humanitas

FEBRUARI 1967
22STE JAARGANG NO. 1

VERSCHIJNT
1 x PER 2 MAANDEN

KADERORGAAN VAN DE NEDERLANDSE
VERENIGING VOOR
MAATSCHAPPELIJK WERK 'HUMANITAS'

CENTRAAL BUREAU 'HUMANITAS'
J.W. BROUWERSSTRAAT 16 - AMSTERDAM

REDACTIE:

T. van Grootheest,
hoofdredacteur

Drs. P.Albarda,
red. Algemene zaken

A. de Paauw,
red. Algemeen maatschappelijk werk

P. E. Hutte,
red. Reclassering

H. van Schaaik,
redactiesecretaris

J. Terlouw,
red. Gezinsverzorging

W. Post,
red. jeugdzaken

Mej. drs. R. A. E. Zijlman,
red. Maatschappelijk Opbouwwerk

ADMINISTRATIE:

J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam
Telefoon: 020 - 739444

INHOUDSOPGAVE

blz. 1 *Mej. L. E. Lopes Dias:* Praktijkervaringen met bejaardenwerk in een stedelijk bureau

blz. 5 *J. Terlouw:* Hulpverlening en tijdsbesteding voor bejaarden

blz. 9 *W. Post:* 'Wij' en 'U en het kind'

blz. 10 *J. Maasdam:* Het gezinsvoogdijwerk in de afdeling Amsterdam

blz. 13 Boekbesprekingen

BEJAARDENWERK

praktijkervaringen met bejaardenwerk in een stedelijk bureau

Iedere maatschappelijk werker in het algemeen maatschappelijk werk en iedere leidster van de gezinsverzorging kent uit de dagelijkse praktijk de problemen van de bejaarden die veelvuldig voor hulp aankloppen. Deze vraag om hulp is gewoonlijk geconcretiseerd in een aanvrage om assistentie in het huishouden, of in het verzoek voor de opname in een bejaardentehuis te bemiddelen.
Dikwijls zijn het niet de bejaarden zelf, maar de kinderen die zich hiervoor inspannen. Het zijn vaak de gevallen waar de maatschappelijk werkers het minste raad mee weten, omdat de noodzakelijke voorzieningen er nauwelijks zijn. Voor de leidsters van de gezinsverzorging betekent het een opgave die de voorhanden mogelijkheden tot hulpverlening ver te boven gaat.
Het is, dunkt mij, niet overdreven te stellen dat er bij de uitvoerende krachten vanuit de gesignaleerde tekorten aan praktische voorzieningen nog wel eens afkerigheid te bemerken is ten opzichte van de hulpverlening aan bejaarden. Bovendien hebben de maatschappelijk werkers vaak het idee dat met oudere mensen toch niet veel meer te beginnen is. In feite sluit men zich dan aan bij de momenteel algemeen heersende opvatting, dat de oudere mens het best op zijn plaats is in een tehuis, of wel voldoende geholpen is met wat aandacht van een vrijwilliger. Het is niet mijn bedoeling om de waarde van het goede tehuis of de bijdrage van de vrijwilliger te kleinéren, want het zijn positieve factoren bij het zoeken van oplossingen die het bestaan van de oudere mens in onze samenleving menswaardig moeten houden. Ik wil er in het verband van dit artikel alleen op wijzen dat we nog niet toe zijn aan doordenken van de problemen die zich op dit gebied aan ons voordoen. We zijn slechts bezig met het leggen van noodverbanden. Laten we hopen, dat we uit de ervaring die we hiermee opdoen, de kennis kunnen putten, die ons op den duur een beter inzicht en een goede apparatuur zal verschaffen voor de meest geschikte hulpverlening.
In het vervolg van dit artikel wil ik u mededelen hoe wij in het Amsterdamse bureau van 'Humanitas' ertoe gekomen zijn extra-aandacht te besteden aan de aanvragen van bejaarden, en tot welke vormen van hulpverlening dit tot op heden heeft geleid.

de praktijk in ons Amsterdamse bureau.

Het is nu 6½ jaar geleden, dat wij ertoe zijn overgegaan een maatschappelijk werkster aan te stellen, die zich speciaal ging bezighouden met het bejaardenwerk. De aanleiding hiertoe was het zorgwekkend aantal aanvragen dat van bejaarden voor chronische hulpverlening bij de gezinsverzorging binnenkwam.

De leiding van de gezinsverzorging wist hier geen raad mee, omdat de krachten die in dienst waren in overwegende mate een volledige werkweek hadden en ingesteld waren op de acute hulpverlening in gezinnen. De opleiding van de gezinsverzorgster is hierop afgestemd, en ook de voorlichtingsbijeenkomsten van leiding en medewerksters zijn hierop gericht. Het bleek voor de leidster niet doenlijk om naast de zorg voor een snelgroeiende afdeling gezinsverzorging ook nog aandacht te besteden aan alle problemen die zich voordoen bij een goede behartiging van de chronische hulpverlening.
Toen de maatschappelijk werkster voor het bejaardenwerk aan het werk ging, werden tevens part-time-werkkrachten aangetrokken, die bereid waren voor onbepaalde tijd in enkele gezinnen van bejaarden hulp te bieden gedurende twee halve dagen per week. Van het begin af aan zijn we ervan uitgegaan, dat in de gevallen waar dringend hulp nodig is, een halve dag per week hulp gewoonlijk onvoldoende is, ook al vragen de mensen zelf niet meer. De maatschappelijk werkster dient zelf de mate van urgentie vast te stellen. Door het voortdurend bezig zijn met de aanvragen komt er vergelijkingsmateriaal, dat de maatschappelijk werkster in staat stelt inzicht te krijgen in de urgentie enerzijds, en haar anderzijds meer mogelijkheden biedt om het terrein goed te verkennen. Zij komt op de hoogte van de bestaande en in aanbouw zijnde tehuizen, met andere hulpdiensten van materiële en immateriële aard, met de literatuur, en vooral ook zal zij streven naar een perfectioneren van de eigen hulp.
De maatschappelijk werkster die in 1960 begon, had aanvankelijk acht helpsters tot haar beschikking, die ieder in één tot drie gezinnen werkten. Voor het plaatsen van deze helpsters moest het nodige werk verzet worden, want het voorafgaand huisbezoek is hier nóg belangrijker dan in de gezinsverzorging. De maatschappelijk werkster dient zich er tevoren degelijk van te overtuigen dat helpster en cliënt het met elkaar zullen kunnen vinden. Voorbereiding van de helpster is nodig, omdat anders de hulpverlening niet zelden stukloopt op een wederzijds niet-begrijpen. Het meeste begrip moet hierbij van de zijde van de helpster komen. We zijn er dan ook al spoedig toe overgegaan voor deze helpsters aparte bijeenkomsten te beleggen, waar diverse facetten van de hulpverlening worden besproken. Toen de Stichting Opleidingen Bejaardenzorg (SOB) haar eerste opleiding aan de Amsterdamse Huishoudschool startte, hebben wij deze mogelijkheid aangegrepen aan de hand van een leidraad, die door de Ned. Fed. voor Bejaardenzorg is samengesteld, een oriënteringscursus voor helpsters in de wijk op te zetten, die 48 lesuren beslaat. Op het ogenblik is met groot succes de vijfde oriënteringscursus aan de gang. Een goede voorlichting aan de helpsters is een noodzakelijke voorwaarde voor het vormen van een vast korps van betrouwbare medewerksters. Deze voorlichting valt in twee delen uiteen: ten eerste is er het maandelijks overleg met de maatschappelijk werkster, en ten tweede zijn er de cursus en de bijeenkomsten. Het is niet toevallig dat ik het regelmatig overleg met de maatschappelijk werkster eerst noem. In dit overleg komen nl. de knelpunten ter sprake die er zo vaak in de hulpverlening zijn. Moeilijkheden van de cliënten, waar de helpsters niet goed raad mee weten, of moeilijkheden van de helpsters zelf. Veel narigheid kan worden voorkomen wanneer dit overleg een vaste stelregel is. De helpsters krijgen daardoor het gevoel medeverantwoordelijk te zijn voor het werken van de instelling, een mentaliteit die vooral bij de part-time werkende helpsters gewoonlijk niet vanzelf komt.

het werk breidt zich uit.

Het korps van helpsters is in de afgelopen 6½ jaar toegenomen van 8 tot 75. Deze groei is slechts zeer gedeeltelijk te danken aan publiciteit. De beste propagandis-

ten zijn de helpsters zelf. Gegeven het feit, dat er in de stad veel concurrentie is van beter betaalde arbeid, moet het werk zelf een zekere aantrekkingskracht hebben. De helpsters — uitzonderingen daargelaten — stellen het op prijs goed te worden ingelicht om hun taak in een breder verband te kunnen zien. Aan het sollicitatiegesprek wordt dan ook grote aandacht besteed, evenals aan de eerste maanden van werkzaamheid. In die eerste periode zal de helpster nog met veel vertrouwd moeten worden, zowel met betrekking tot de instelling als ten aanzien van de eisen die aan haar gesteld mogen worden. Een introductiebrief geeft de maatschappelijk werkster een hulpmiddel in handen om ook bij de cliënt in te gaan op allerlei vragen. Vele bejaarden voelen zich onzeker met een hulp in huis. De maatschappelijk werkster zal ernaar streven zoveel mogelijk zekerheid te scheppen, dat is voor cliënten maken graag gebruik van de mogelijkheid de maatschappelijk werkster oudere mensen bijzonder belangrijk, maar het is 't ook voor de helpsters. De te consulteren, en deze heeft daardoor de gelegenheid opheldering te verschaffen en naar buiten toe te signaleren als dit noodzakelijk is.
Ook de maatschappelijk werkster heeft in haar werk steun en een mogelijkheid tot overleg nodig. Er is een vaste wekelijkse werkbespreking van de maatschappelijk werksters met de maatschappelijk werk-adviseur, daarnaast is er individueel overleg met deze functionaris mogelijk. De nieuwe krachten hebben een lange inwerkperiode om alle facetten van de bejaardenzorg voldoende te leren kennen. Er zijn thans vijf maatschappelijk werksters, die allen een part-time-werkweek hebben. Zij hebben een eigen wijk, met dien verstande dat in de grootste wijk een ervaren en een nieuwe kracht samenwerken. Verder zijn 2de jaars en 3de jaars stagiaires van de sociale academies bij deze afdeling betrokken.
In de gezamenlijke wekelijkse bespreking komen de algemene facetten van het werk aan de orde: nieuwe ontwikkelingen in de bejaardenzorg, maar ook essentiële punten in de gevallenbehandeling, en in het samenwerken met helpsters en wijkbejaardenverzorgsters.

een nieuwe figuur: de wijkbejaardenverzorgster.*

In een eerder verschenen nummer van dit blad heeft reeds een stukje gestaan over de wijkbejaardenverzorgster. Drie jaar geleden zijn we experimenteel begonnen met de aanstelling van een wijkbejaardenverzorgster, die aanvullende verzorging gaf in die gevallen waar een vrijwel dagelijks contact op zijn plaats is.
Inmiddels is deze functie niet meer weg te denken uit het bestel van onze hulpverlening. Er zijn thans een viertal krachten in twee wijken werkzaam. Het is moeilijk geweest de functie duidelijk te krijgen, zowel voor de maatschappelijk werksters als voor de wijkbejaardenverzorgsters zelf. De laatsten, veelal voortgekomen uit de gezinsverzorging, hadden de neiging te veel te verzorgen en te weinig te letten op de specifieke behoeften van de mensen bij wie ze hulp komen bieden. De aandacht voor de persoon is bij de vereenzaamde mens, die vaak erg wantrouwig is, het eerstnodige. De wijkbejaardenverzorgster moet kunnen inspelen op deze mensen; zij is degene die hun vertrouwen geniet.
De verzorging kan bestaan uit de zorg voor het eten, de kleding, de wasbeurt, bepaalde boodschappen, orde in huis, en last but not least, in 't oog houden of de bejaarde het nog wel redt op deze manier. Iedere week heeft de wijkbejaardenverzorgster een gesprek met de maatschappelijk werkster, met wie zij nauw samenwerkt. In de wijken ontstaat ook een beter contact met de wijkverpleegster, die de diensten van de wijkbejaardenverzorgster is gaan zien en positief waarderen. De afspraak is nu, dat de wijkverpleegsters de urgente gevallen telefonisch aan-

* 'Humanitas', december 1956, no. 6.

hangig kunnen maken bij de maatschappelijk werkster in de betreffende wijk. De maatschappelijk werkster zorgt ervoor dat de wijkbejaardenverzorgster dit geval bezoekt en daarover aan haar rapporteert.
Ook de afdeling Geriatrie van de GGD maakt graag gebruik van de diensten van de wijkbejaardenverzorgster in moeilijke gevallen, waar toenemende dementie of een afwijkend karakter bijzondere hulp nodig maakt. De samenwerking met de medische diensten (ook de huisartsen mogen in dit verband genoemd worden) biedt weer de mogelijkheid om een opname te bevorderen. Er is nog steeds een ernstig tekort aan verpleegtehuizen, zodat voor een opname veel moeite moet worden gedaan.
Wanneer een cliënt regelmatig bezocht wordt en er dan wordt vastgesteld dat thuisblijven niet langer mogelijk is, is een plaatsing eerder te bewerkstelligen. Ook weet een wijkbejaardenverzorgster een weerspannige cliënt nog wel eens te bewegen zich toch maar te laten opnemen. Zo was het b.v. in het geval van de 92-jarige man, naar wie de kinderen niet meer omkeken, omdat hij onmogelijk was. De wijkbejaardenverzorgster is gedurende een jaar drie keer per week gekomen om voor zijn eten, kleding en andere noodzakelijke dingen te zorgen, zij kreeg zijn vertrouwen en toen hij ten slotte werd opgenomen, kon ze samen met de maatschappelijk werkster de afwikkeling van zijn zaken regelen. In een ander geval sprong ze bij toen een werkende vrouw, die met haar ouders samenwoonde, de toestand niet meer aankon wegens toenemende dementie van het hoogbejaarde echtpaar. Zij bleef er komen tot de ouders waren opgenomen.
Ook tijdelijk wordt hulp geboden, b.v. bij echtparen, waar één partner, op wie het huishouden steunt, acuut door ziekte wordt uitgeschakeld. Zonodig volgt dan de inschakeling van een helpster. In de meeste gevallen duurt de hulp geruime tijd, omdat met deze extra-hulp een langer handhaven in eigen huis mogelijk is. De wijkbejaardenverzorgster kan 7—10 gevallen per week helpen, afhankelijk van de zwaarte der gevallen, waardoor ook het aantal bezoeken bepaald wordt, dat kan variëren van 1—5 keer per week. Dit wordt in overleg met de maatschappelijk werkster geregeld.

het spreekuur.

Iedere maatschappelijk werkster heeft een telefonisch spreekuur en een spreekuur op het bureau of in de wijk. Zij beschikt over visitekaarten, die zij bij huisbezoek afgeeft. Regel is, dat de aanvragers op het spreekuur komen als dit mogelijk is. Wanneer de kinderen aanvragen, dan verzoeken wij hun te komen praten. Het blijkt telkens weer dat de hulpzoekenden geen notie hebben van de moeilijkheden die zich in de praktijk van de bejaardenzorg voordoen. In gezamenlijk overleg is nog wel eens een oplossing te vinden. Ook kan de maatschappelijk werkster dan nagaan hoe urgent de aanvrage is. Het kan niet genoeg gezegd worden, dat het tevoren goed bekijken van de situatie een eerste vereiste is voor een effectieve hulpverlening.

de vrijwilligers.

In deze beschrijving van de werkzaamheden der afdeling bejaardenzorg mag een enkele opmerking over de vrijwilliger niet ontbreken. We zijn nl. bijzonder ingenomen met het feit, dat we kunnen samenwerken met een groep vrijwilligers die we mogen vragen voor medewerking in bepaalde gevallen. De vrijwilligers hebben een eigen nieuwsbrief, evenals bijeenkomsten, excursies en een gespreksgroep onder leiding van de maatschappelijk werkadviseur. In de wijken werken zij samen met de betreffende maatschappelijk werkster. De leesmappenvoorziening en het clubwerk is geheel in handen van vrijwilligers.

L. E. LOPES DIAS.

hulpverlening en tijdsbesteding voor bejaarden

In zijn doctoraal-scriptie [1]) komt de heer Matse tot de conclusie, dat een aantal bejaarden (er is in verband met de kleine steekproef een variatie van 10 pct. tot 60 pct.) in bejaardentehuizen is opgenomen, die de (volledige) verzorging van het tehuis nog niet behoeft. (In zijn rapport spreekt de heer Matse van: 'niet-urgenten').
Hoe komt dit? Waarom gaat een bejaarde die zich zelf — al dan niet met enige steun — nog kan 'redden', in een verzorgingstehuis en waarom nemen de tehuizen deze bejaarden op, terwijl er zoveel urgenten zijn?
Bij deze vragen valt wel het nodige te bedenken.

Van de kant van de bejaarde:

— er zijn tehuizen (blijkbaar wel meer dan wij voor mogelijk houden), die de bejaarde na een bepaalde leeftijd (wij hoorden zelfs wel de leeftijd van 70 jaar noemen) niet meer opnemen;

— de voorzieningen die nodig zijn om de bejaarde in staat te stellen zijn leven uitsluitend naar eigen mogelijkheden en inzichten in te richten, zijn (nog) onvoldoende in aantal en misschien ook niet voldoende aangepast aan de behoeften van de bejaarde;

— het aantal bejaardentehuizen kan voorlopig de stroom van aanvragen niet verwerken. Bij de bejaarde kunnen we ons dan ook de gedachte voorstellen: beter nú in een tehuis dan een onzekere toekomst.

Van de kant van de tehuizen:

— de 'leefbaarheid' van het tehuis wordt bevorderd door de aanwezigheid van een aantal vitale bejaarden;

— met bepaalde voorzieningen in een tehuis (hierbij denken wij o.a. aan de ziekenafdeling) zou men in de knel kunnen komen als te veel bejaarden tegelijkertijd een beroep op die voorzieningen zouden doen; een zekere spreiding van urgentie is dan ook aan te bevelen.
Houden we tevens rekening met het tekort aan bekwaam personeel, dan kan men zich voorstellen, dat de tehuisbesturen niet slechts de hoog-urgente bejaarde opnemen.
Wij zouden dus kunnen zeggen, dat het niet onlogisch is, dat er in de tehuizen een (groot) aantal bejaarden is opgenomen dat daar nog 'geen recht op heeft.'
Dit 'geen recht hebben op' kunnen we echter niet losmaken van de reële situatie: de onmogelijkheid van een groot aantal bejaarden zich nog langer op redelijke wijze zelfstandig (met de huidige voorzieningen) te handhaven of de kwetsbaarheid van vele bejaarden, in wier situatie maar weinig verandering behoeft te komen om een noodsituatie te doen ontstaan.
Om aan deze situatie het hoofd te bieden, dient voornamelijk aan vier punten aandacht te worden gegeven:

[1]) „Nieuwe bewoners van bejaardentehuizen", J. Matse — Uitgave van de Stichting Landelijk orgaan van de gereformeerde gezindte voor de bejaardenzorg te Utrecht — juli 1966.

— bouw van tehuizen, zowel verpleegtehuizen als verzorgingstehuizen;

— uitbreiding van het aantal dienstencentra;

— uitbreiding van de huishoudelijke hulpverlening in het kader van de gezinsverzorging;

— uitbreiding van andere voorzieningen, die o.a. gericht zijn op het verlenen van hand- en spandiensten, op de tijdsbesteding en op het versterken van sociale relaties.

Voor dit artikel willen wij ons tot dit laatste punt beperken, omdat wij menen, dat Humanitas hierbij een directe taak kan en moet hebben.

kan Humanitas een taak hebben?

Waarom kán hebben? Omdat wij menen, dat vooral dit deel van het bejaardenwerk vanuit een gezond gevoel voor burgerzin dient te geschieden en dat de vele vrijwilligers binnen onze organisatie hier een belangrijke bijdrage kunnen leveren. Over het werk van de vrijwilliger zijn de meningen — ook binnen Humanitas — verdeeld.
Om enkele meningen te noemen:

— de vrijwilliger doet het werk op het moment dat hém past en in een omvang die hij afweegt tegen andere persoonlijke belangen;

— de vrijwilliger houdt met het werk op als hij dit om persoonlijke redenen nodig oordeelt, zonder dat er een correctie op zakelijke gronden plaatsvindt;

— de vrijwilliger is te emotioneel bij het werk betrokken, neemt daarom te weinig afstand om goede hulp te kunnen bieden.

Hier staat tegenover dat er mensen zijn die vanuit hun gevoel voor medemenselijkheid bereid zijn — zich verplicht voelen — anderen zoveel mogelijk te helpen. Dit kan natuurlijk individueel; dat kan in georganiseerd verband binnen Humanitas.
Dan is er de grote groep van vrijwilligers die niet bepaald een 'innerlijke drang' volgen, doch die met veel genoegen hun steun geven, waar deze gevraagd wordt. O.i. zou deze groep, door de potentiële vrijwilliger met afgeronde, goed omlijnde taken te benaderen, zeker kunnen worden uitgebreid.

moet Humanitas een taak hebben?

En waarom zal Humanitas een taak móéten hebben bij de voorzieningen voor bejaarden?
Naast de instellingen voor maatschappelijk werk verlenen o.a. ook de UVV en ook wel de bejaardenbonden de zgn. hand- en spandiensten (boodschappen, vervoer, kleine werkzaamheden e.a.) en zijn actief waar het de tijdsbesteding van bejaarden betreft. De UVV verleent vooral ook haar diensten bij de warme-maaltijdvoorzieningen.
Waarom moet Humanitas dan ook actief zijn voor de tijdsbesteding en de aanvullende hulpverlening voor bejaarden?
Wij zouden dit vanuit drie kanten willen benaderen:

a) vanuit de formele doelstelling, van waaruit wij een verantwoordelijkheid aan-

vaarden voor een bepaald deel van de Nederlandse bevolking (ongeacht de leeftijd) en die uitgaat van 'maatschappelijk werk in de ruimste zin';

b) vanuit de plaats die wij sinds onze oprichting zijn gaan innemen; bepaalde taken — zoals de hier bedoelde — zijn een welhaast vanzelfsprekende zaak geworden. Waarom zullen we ons steeds blijven afvragen of we wel moeten doen wat we in feite doen, zolang we er niet zeker van zijn, dat het in een ander verband beter gebeurt?;

c) vanuit het feit, dat — zoals reeds betoogd — de vrijwilliger, die in Humanitas een vanzelfsprekende plaats inneemt, hier een belangrijke taak kan hebben, terwijl daarnaast het beroepsmatige aspect in voldoende mate aanwezig kan zijn.

Dit alles zal ons natuurlijk niet weerhouden dáár samen te werken, waar de mogelijkheid aanwezig is en waar het belang van de bejaarden ermee wordt gediend.

wat er gebeurt.

We zijn nu wellicht zover dat u met mij wilt aanvaarden, dat Humanitas op het vlak van de aanvullende voorzieningen voor bejaarden een taak moet en kan hebben. Het lijkt ons goed om vanuit dit standpunt een globale blik te werpen op hetgeen er binnen Humanitas in feite gebeurt aan tijdsbesteding en aanvullende hulpverlening.
Zoals reeds duidelijk zal zijn, laten wij bij dit globale overzicht andere activiteiten buiten beschouwing. Met name de huisvesting voor bejaarden, waarvoor verschillende afdelingsbesturen — in het kader van de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden — actief zijn, kan met ere genoemd worden. Dit geldt ook voor de uitbreiding die de huishoudelijke hulpverlening aan bejaarden in het kader van de gezinsverzorging onderging.
Met grote waardering voor het werk van vele vrijwilligers en beroepskrachten dient in alle objectiviteit te worden vastgesteld, dat het bejaardenwerk (de tijdsbesteding en aanvullende hulpverlening) binnen Humanitas nog een zeer bescheiden plaats in het totaal inneemt.

In Amsterdam en Rotterdam is het bejaardenwerk in zijn totale breedte tot grote ontwikkeling gekomen; ook met name in Dordrecht en Groningen (stad) besteedt men door middel van gezelligheidsbezoek, bijeenkomsten, vakantieweken en — in Dordrecht — (samen met de UVV) d.m.v. een zangkoor, grote aandacht aan de tijdsbesteding en de hulpverlening voor bejaarden.
Trouwens, in de provincie Groningen zijn 11 van de 12 afdelingen van Humanitas op een of andere wijze bij het bejaardenwerk betrokken, waarbij de leesportefeuille en het bejaardenbezoek hoog genoteerd staan.
In Friesland vinden we bij een viertal afdelingen aandacht voor de leesportefeuille en gezelligheidsbezoeken.
In Drente 'ritselt' het in verschillende afdelingen; bij een drietal — Assen, Meppel en Hoogeveen — staat echter de plaatselijke samenwerking voorop, waardoor de activiteiten binnen Humanitas wat minder zichtbaar worden.
In Gelderland is een drietal plaatsen actief bij de tijdsbesteding van bejaarden (voornamelijk bustochten).
In de provincie Utrecht besteden een tweetal afdelingen aandacht aan de tijdsbesteding voor en de sociale relaties met bejaarden. Van deze mag de kleine afdeling Loosdrecht genoemd worden met een goed lopende bejaardensociëteit.
In Noord-Holland valt vooral de aandacht op Haarlem, met een groot aantal acti-

viteiten als bezoeken, bustochten, lectuurvoorziening en vakantieweek en op Beverwijk met een sociëteit en een zangkoor.
Amsterdam werd reeds eerder vermeld.
Voor Zuid-Holland noemden wij al de activiteiten van Rotterdam en Dordrecht. Verder kunnen nog worden vermeld: Delft en Leiden met bloeiende sociëteiten en verdere ontspanningsactiviteiten. In een drietal andere plaatsen in deze provincie zien we eveneens — hoewel in geringere mate — aandacht voor de sociale relaties met bejaarden.
In Noord-Brabant bestaat in Breda, Eindhoven en 's-Hertogenbosch grote belangstelling voor het bejaardenwerk. Bustochten vinden reeds regelmatig plaats, terwijl de oriëntering op verdergaande activiteiten doorgaat.
Hoewel gezegd mag worden, dat overal binnen Humanitas de aandacht voor het zg. 'open bejaardenwerk' duidelijk aanwezig is, stemmen de resultaten toch tot bescheidenheid.
De thans weer regelmatig functionerende landelijke sectie bejaardenwerk [2]) beraadt zich momenteel op de wijze waarop het open bejaardenwerk kan worden gestimuleerd. Eén van de gedachten daarbij is, dat een handleiding, waarin een aantal activiteiten worden genoemd en waarbij adviezen met betrekking tot de aanpak worden gegeven, een goed middel kan betekenen.
Met dit artikel hebben wij geprobeerd de tijdsbestedings- en hulpverleningsactiviteiten weer eens in het centrum van de belangstelling te plaatsen.

Een uitbouw van deze activiteiten — om tot ons uitgangspunt terug te keren — is zeker gewenst om te komen tot een trits van voorzieningen, die nodig zijn om de bejaarde in staat te stellen zijn leven zoveel mogelijk naar eigen mogelijkheden en inzichten in te richten. Voor de goede lezer zal het duidelijk zijn, dat hier bedoeld is een scala van aangepaste mogelijkheden, waaruit de bejaarde naar behoefte een keuze kan maken. Zeker is niet bedoeld dat de bejaarde, als hij een bepaalde keuze gedaan heeft, ook aan de overige voorzieningen vastzit.
Men heeft deze op elkaar aansluitende voorzieningen wel aangeduid met 'gesloten circuit'; in deze gedachten komt het verzorgings- (of verpleeg-)tehuis als laatste voorziening.
Bij te veel bejaarden bestaat echter een bovenmatige belangstelling voor dit sluitstuk. Een belangstelling die niet steeds bepaald wordt door een positieve instelling ten aanzien van het tehuis, doch haar oorzaak vindt in een onvoldoend vertrouwen in of een in te geringe mate aanwezig zijn van andere voorzieningen.
Humanitas heeft hier nog een belangrijke taak!

J. TERLOUW

[2]) De landelijke sectie bejaardenwerk is thans als volgt samengesteld:
R. S. Westra, Maarssen, voorzitter; J. Terlouw, Amsterdam, secretaris; J. v. d. Berg Jeths, Eindhoven; mej. drs. M. Foort, Rotterdam; drs. J. Diederich, Amstelveen; T. van Grootheest, Amsterdam; W. van Halm, Amsterdam; mevr. D. Heroma-Meilink, Amstelveen.

KINDERBESCHERMING

'wij' en 'u en het kind'

Het ligt niet in onze bedoeling om onder deze titel een verhandeling te schrijven over de positie van Humanitas als gezinsvoogdij-instelling, of uw positie als (aspirant) medewerker in deze vorm van hulpverlening aan het kind, óf over de positie van het kind in dit kader.
Wel willen we met de titel van dit artikeltje aanduiden, dat er op het terrein van de voorlichting aan vrijwillige medewerkers binnen het gezinsvoogdijkwerk een samenwerking tot stand gekomen is, die ons allen zeer verheugt.
U moet namelijk weten dat tussen de landelijke groepsorganisaties op het terrein van het gezinsvoogdijwerk, te weten het Verbond Pro Juventute, de Landelijke Vereniging voor R.-K. Gezinsvoogdij en Humanitas, reeds geruime tijd een intensief overleg plaatsvindt, hetgeen tot nu toe voornamelijk geresulteerd heeft in een gezamenlijk optrekken ter behartiging van de belangen bij de Nationale Federatie voor Kinderbescherming en het Ministerie van Justitie.
Tijdens één van de onderlinge besprekingen kwam de vraag naar voren of het maandblad: 'U en het kind,' van het Verbond Pro Juventute, een gezamenlijke uitgave zou kunnen worden ten behoeve van alle vrijwillige medewerkers in het kader van de gezinvoogdij.
Deze vraag bleek een uitgangspunt te zijn voor een aantal vruchtbare besprekingen, die tot resultaat hadden dat een concreet voorstel tot een gezamenlijke uitgave van dit blad werd voorgelegd aan de respectieve hoofdbesturen.
Het Bestuur van het Verbond der Verenigingen 'Pro Juventute' heeft het voorstel overgenomen, waarna de beide andere hoofdbesturen besloten om aan de gezamenlijke uitgave alle steun te geven.
Hoewel de tijd erg kort was, zijn we er toch in geslaagd om een en ander met ingang van 1 januari 1967 te realiseren.
Wij stellen het op prijs om u over een aantal punten rondom deze samenwerking op de hoogte te stellen.
De samenwerking met betrekking tot de gezamenlijke uitgave wordt voorlopig aangegaan voor twee jaar.
Het ligt in de bedoeling om deze tijd te zien als een proefperiode, waarin kan worden nagegaan hoe de samenwerking verloopt en wat de resultaten daarvan zullen zijn in de praktijk.

het redactionele beleid.

Het redactionele beleid zal door de samenwerking niet gewijzigd worden, daar als uitgangspunt van de besprekingen gesteld is dat het karakter van het blad niet zal veranderen.

Het blad zal dan ook in de toekomst gericht blijven op de vrijwillige medewerkers in de gezinsvoogdij.
De redactie zal worden uitgebreid met vertegenwoordigers uit de Landelijke Vereniging voor R.-K. Gezinsvoogdij en uit Humanitas.
De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het blad zal berusten bij de redactie. Opmerkingen, kritiek, aanvullingen, enz. met betrekking tot de inhoud van het blad zullen in eerste instantie gericht moeten worden tot de redactieleden die namens de betrokken groepsorganisaties zitting hebben in de redactie. (Humanitas krijgt twee zetels in de redactie, waarvan de landelijke staffunctionaris Jeugdzaken, de heer W. Post, er één zal bezetten).
Deze zullen dit in de redactie inbrengen.
De besturen van de groepsorganisaties kunnen zich desgewenst rechtstreeks tot de redactie in haar geheel richten.

geschillen.

Mochten er zich echter in de toekomst geschillen voordoen, dan zullen deze behandeld en beslist worden in een gezamenlijk overleg tussen de besturen van de drie bovengenoemde groepsorganisaties.
Collectieve en individuele abonnementen op het gezamenlijk blad, dat 'U en het kind' zal blijven heten, moeten via de resp. groepsorganisaties opgegeven worden.
Wij hopen, dat — mede door deze gezamenlijke uitgave — de mogelijkheden om u hulp te bieden bij uw taak ten behoeve van **het kind,** verruimd zullen worden.

W. POST

het gezinsvoogdijwerk van 'Humanitas' in het arrondissement Amsterdam

Zoals zo vaak blijkt, hebben zaken en organisaties in de 'randstad holland' een ander 'gezicht' dan daar buiten. Dat blijkt, afgezien van de naar voren komende zakelijke verschilpunten, ook uit de onderstaande reactie die wij uit de afdeling Amsterdam ontvingen op het artikel dat de heer T. J. Kolk in ons decembernummer van 1966 heeft geschreven over het functioneren van de adviescommissies voor gezinsvoogdij. Het verheugt de redactie dat zij hieronder de heer J. Maasdam, directeur van ons bureau in Amsterdam, aan het woord mag laten. Red.

Zonder al te veel op de in het vorige nummer beschreven organisatievorm 'Groningen' te willen ingaan, wil ik vanuit 'Amsterdam' gaarne een paar kanttekeningen plaatsen.
Ik heb — om te beginnen — nogal zitten worstelen met de zin van Kolk: 'De basis van het gehele werk is ook in dit stuk kinderbeschermingswerk idealiter de vrijwillige medewerking, ook van de ouders en soms ook van de kinderen (bij oudere kinderen). Wat bedoelt Kolk hier met vrijwillige medewerking? De medewerking van de ouders moet er zijn om tot een wettelijke ondertoezichtstelling (WOT) te kunnen komen. Is dat 'vrijwillig?' Ook in een noodsituatie, waarbij de ouders deze

maatregel accepteren om in die nood geholpen te worden? En als men (in een ander geval) niet 'meewerkt', heeft dan de kinderrechter niet een dreigende stok van de ontzetting achter de hand?
En het zal Kolk toch wel bekend zijn, dat bij alle vrijwillige medewerking, nadat de WOT is uitgesproken, door de kinderrechter maatregelen kunnen worden gevorderd (terecht en op basis van de wet) die het woord 'vrijwillig' in een merkwaardig licht plaatsen. Ik denk met name aan de ontheffingen na — 2-jarige — uithuisplaatsing.
Wat bedoelt Kolk verder met 'Ook in dit stuk K.B.-werk?' Het woordje ook impliceert, dat er andere (welke?) stukken kinderbeschermingswerk zijn, waar de vrijwillige medewerking de basis dient te vormen. [1]). En wat, ten slotte wat deze zin betreft, wordt verder bedoeld met vrijwillige medewerking? in het direct voorafgaande in het bewuste artikel wordt gesproken over vrijwillige en beroepsmedewerkers; in het direct volgende over het vrijwillige karakter en een vrijwillige 'invoering' (Wat is dat precies'). Overigens, het door Kolk gesuggereerde vrij patronaat, dat aan iedere gezinsvoogdij moet voorafgaan, lijkt mij bijzonder discutabel. Of bedoelt Kolk, dat momenteel wel ten onrechte naar de WOT gegrepen wordt, omdat een 'vrijwillig contact' (d.w.z. een gewone relatie cliënt-maatschappelijk werker) door welke oorzaak dan ook niet tot stand kon komen?
Als dat zo is, ben ik het daarmee eens. Maar dan dienen we dit ook te stellen.
Wij hebben overigens de ervaring, dat noch het huidige gezinsvoogdijwerk noch ons AMW voldoende tegemoet komt (kan komen) aan onze wensen om in bepaalde gevallen, waarin een justitiële maatregel niet geïndiceerd is, te kunnen helpen. Het is daarom dat wij op ons bureau op bescheiden schaal begonnen zijn met de opbouw van onze afdeling jeugdzaken. Juist vanuit de vrijwillige relatie cliënt-maatschappelijk werker is dat als differentiatie ingebouwd in onze AMW-staf en niet in de gezinsvoogdijstaf. Met de mogelijkheden van praktijkleiding, deskundigenadvies, etc. die het AMW ook kent.
De uitvoering van dit nieuwe stuk werk dient te berusten bij een ervaren beroepskracht, bij voorkeur met voortgezette opleiding, terwijl inschakeling van vrijwillige medewerkers vrijwel niet voorkomt.
Bedoelt Kolk met zijn suggestie 'bureauspreekuur voor jongeren' iets dergelijks? De vrijwillige medewerker is in de gezinsvoogdij dikwijls een eufemisme. Laat ik vooropstellen, dat wij op ons bureau in die gevallen welke daarvoor geïndiceerd zijn, een 'vrijwilliger' zoeken en ter benoeming voordragen. Selectie (en latere begeleiding) gebeurt door de beroepskrachten.
Wat zien we in de praktijk? Dat naast onze gezinsvoogden — niet-maatschappelijk werkers — ook medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming of de GG en GD optreden als 'vrijwilliger'. Een enkele maal zelfs een college uit het AMW, de bureauleiding (u weet wel, die ene cliënt die zo moeilijk over te dragen is).
Het woord 'vrijwillig' betekent hier, niet geplaatst op de loonlijst voor de gezinsvoogdij. Als zodanig wordt het ook door mij in de praktijk gehanteerd. Voor inschakeling in het hulpverleningsproces is niet de vrijwilligheid, maar de geschiktheid de te hanteren maatstaf. En of de betrokkene dan schoolhoofd, metaalarbeider of maatschappelijk werker is, wordt beoordeeld in het raam van geschiktheid voor dit geval. Ik durf tevens te stellen, dat wij niet (meer) zijn een vereniging van gezinsvoogden, welke beroepskrachten in dienst heeft ter begeleiding, etc., maar een vereniging voor maatschappelijk werk, die door middel van zijn beroepskrachten in bepaalde zaken vrijwilligers (zie boven) inschakelt. Ik meen daarbij aan te sluiten bij de uitspraak van prof. Belinfante op ons laatste congres (brochure Uitzicht).
Dat het hoognodig wordt om de subsidieregeling van Justitie op dit punt te moder-

[1]) In het voogdijwerk zijn de pleegouders vrijwilligers bij uitstek. Zij ontvangen slechts een kostenvergoeding, geen betaling van hun diensten. (Redactie Humanitas)

niseren, lijkt mij duidelijk. Maar dit ter zijde en nu weer terug naar het artikel van Kolk. Hij schrijft over de adviescommissie. Daarover kan ik kort zijn, want die kennen wij in Amsterdam niet.
Hoe is bij ons de structuur? Ten eerste is het gezinsvoogdijwerk onderdeel van het orgaan van samenwerking.* Het dagelijks bestuur van de afdeling Amsterdam van Humanitas is tevens arrondissementsbestuur. Het bestuur heeft de uitvoerende taken opgedragen aan een bureau, waarvan een directeur de leiding heeft. Het uitvoerende werk omvat 4 sectoren, één daarvan is de gezinsvoogdij. De directe leiding berust bij een praktijkleider (rang maatschappelijk werkadviseur); de uitvoering is in handen van een drietal beroepskrachten. Het functioneren van directie en praktijkleiding met hun verantwoordingsplicht naar het bestuur maakt een adviescommissie op de beschreven wijze onmogelijk.
Wat wij wel kennen, is een goed werkende deskundigencommissie. Deze — terecht kleine — commissie bestaat uit een deskundige op kinderbeschermingsgebied, een psycholoog, de praktijkleider en de beroepskrachten. De praktijkleider is voorzitter; de deskundigen worden gehonoreerd. In de commissie kwamen vroeger alle nieuwe zaken, nu niet meer. Ten eerste is het aantal te omvangrijk, ten tweede, en dat acht ik belangrijker, worden alleen die zaken aan de orde gesteld, waarin de medewerkers een deskundig advies nodig hebben,
Ook bespreken wij niet 'de aanvragen tot aanvaarding van nieuwe gevallen,' maar of een en welke gezinsvoogd kan worden voorgedragen aan de kinderrechter.
De verantwoordelijkheid voor het volgen van de adviezen berust bij de directie. Aan ons bureau is een consulterend psychiater verbonden. Deze kan in overleg met de praktijkleider geraadpleegd worden. Hij neemt dus niet deel aan de regelmatige werkzaamheden van de deskundigencommissie. Het verloop van de gevallen is een zaak van het bureau. De praktijkleider houdt hiertoe werkbesprekingen; hij ziet de correspondentie en wordt zonodig door de betrokkenen geraadpleegd. Het is duidelijk, dat bij de praktijkleiding de beslissing ligt om nieuwe of bepaalde lopende zaken (nog eens) in de deskundigencommissie aan de orde te stellen. Alle leden van de commissie ten slotte beschikken over dezelfde stukken (zonodig fotokopieën).
Hopelijk is uit bovenstaande duidelijk geworden, dat onze deskundigencommissie een zeer gewaardeerde maar niet de centrale plaats inneemt op ons bureau.

J. MAASDAM

* Organen van samenwerking zijn de met een directie en/of adviseurs bemande bureaus in het maatschappelijk werk. Bij Humanitas: het Centraal Bureau, de Gemeentelijke bureaus en de bureaus van de afdelingen in steden met meer dan 300.000 inwoners. Red.

MAATSCHAPPELIJKE
OPBOUW

schaalvergroting

Publikatie nr. 10, landelijk sociaal charitatief centrum, 1966, 101 blz.

Deze brochure bevat de preadviezen en coreferaten gehouden tijdens de studiedagen van directeuren van sociaal-charitatieve centra over het onderwerp 'Schaalvergroting.'
De preadviezen hebben voornamelijk betrekking op territoriale schaalvergroting, de coreferaten ook op functionele en levensbeschouwelijke. De brochure verstaat, aldus het ten geleide, onder schaalvergroting:

'Het geheel van processen van toenemende samenhang tussen activiteiten en gebeurtenissen, welke in verschillende gebiedsdelen en in verschillende sectoren van het maatschappelijk leven plaatshebben, alsmede het geheel van processen dat ten gevolge heeft dat groepen van verschillende levensbeschouwelijke overtuiging nauwer bij elkanders activiteiten betrokken geraken.' (blz. 5).

De brochure lijkt ons zeer lezenswaard voor allerlei functionarissen, bestuurders en andere medewerkers van Humanitas. Dit geldt in het bijzonder voor de bijdragen van drs. H. G. Ras, prof. dr. J. A. Stalpers en aalmoezenier M. C. A. Huybregts, omdat deze het meest ingaan op kwesties die in de dagelijkse beleidsvoering van maatschappelijk-werkorganisaties aan de orde komen.
De beide andere bijdragen, nl. die van drs. J. M. L. Jonker over theoretische uitgangspunten ten aanzien van schaalvergroting en maatschappelijk werk en van drs. J. C. C. van de Lest die beschouwingen geeft bij de sociaal-ruimtelijke ontwikkeling, bieden een sociaal wetenschappelijke achtergrond aan de meer praktisch-organisatorisch gerichte artikelen.
Jonker wijst er in een sociologisch betoog op, dat het begrip schaalvergroting twee aspecten heeft, die beide uit veranderingen in de samenleving voortkomen. Het ene aspect is voornamelijk structureel. Zich baserend op Van Doorn en anderen stelt hij dat in de geïndustrialiseerde westerse samenleving grotere aantallen mensen bijeen wonen, met elkaar in contact komen en van elkaar afhankelijk zijn dan in een minder geïndustrialiseerde.

'Schaalvergroting houdt in een toename van de omvang van de sociale structuren.' (blz. 15).

Deze toename van aantal en van contacten leidt tot het andere aspect, dat van culturele aard is. Er vindt cultuuroverdracht op een reëel grotere schaal plaats.

'Door de verbetering immers van communicatie en transportmiddelen is de vrije uitwisseling van cultuurelementen mogelijk geworden. Voor de individuen betekent dit ten slotte, dat zij zich niet alleen nog slechts oriënteren op het cultuurpatroon van hun eigen groep of samenleving, maar dat. . . wij ons leven vergelijken met dat van vele anderen, ook verder af, met andere maatschappelijke groepen op de maatschappelijke ladder.' (blz. 17).

Met structuurvergroting gaat ook gepaard arbeidsverdeling en functionele specialisatie. Het maatschappelijk werk zelf als sociaal systeem bekeken is daar een gevolg van.
Van de Lest levert interessante getallen over verstedelijking en de veranderde positie van plattelandssamenlevingen. Hij geeft een typologie van acht soorten gemeenten, opgesteld door de provinciale planologische dienst van Noord-Brabant.
Hij spreekt daarbij ook over de voorzieningen. Terecht wijst hij erop, dat het vooral gaat om de bereikbaarheid van de voorzieningen. In navolging van Constandse onderscheidt hij 'inelastische' en 'elastische' relatiepatronen.

'Tot de zogenaamde inelastische rekent Constandse die voorzieningen welke behoren tot de primaire verzorging en waarvan de bereikbaarheid vrij snel 'afknapt', omdat men ze bij de hand dient te hebben. Hiertoe worden veelal gerekend een bescheiden winkelvoorziening (bakker, kruidenier, e.d.), kerk, kleuter- en lager onderwijs, eerste medische en sociaal-hygiënische verzorging, een bescheiden verenigingsaccommodatie.' (blz. 43 en 44).

Hij wijst op het belang van goede verbindingen en van mobiele voorzieningen.
Het is jammer dat in deze bijdragen weinig expliciet naar voren komt in hoeverre maatschappelijk werk in zijn verschillende vormen tot de inelastische, dan wel tot de elastische voorzieningen gerekend kan worden. Ook komen de eventueel verschillende consequenties ten aanzien van beleidsvorming en ten aanzien van uitvoering niet naar voren. Men zou kunnen verwachten, dat dit wel gebeurt in de volgende bijdragen. Ook daar is dit slechts in beperkte mate het geval. Wel heeft Ras getracht materiaal te vinden in de Nederlandse vakliteratuur, maar onderzoek over de adequate territoriale indeling van de werkgebieden van maatschappelijk werk is er vrijwel niet.
Zijdelings wijst hij erop, dat onderzoek in verband met behoefte aan en toepasbaarheid van bepaalde werkvormen moeilijk is en niet meer zo gebruikelijk.

'Veel meer gebruikelijk is een experimentele start, die het mogelijk maakt al werkende de toepasbaarheid van een bepaalde werksoort of werkvorm (b.v. van bijzonder opbouwwerk of van buurtwerk) ten aanzien van de lokale problematiek te onderzoeken.' (blz. 51).

Ras baseert zich verder op structuurnota's van een aantal sociaal-charitatieve centra. Wel wijst hij op de verscheidenheid van gegevenheden en motieven die daarbij een rol spelen, te weinig gaat hij o.i. echter in op de knelpunten bij de organisatorische vormgeving. Mede uit de samenvatting van markante discussiepunten door hem aan het slot van de brochure gegeven, blijkt een voorkeur voor een bepaalde structuur. Daarbij zouden plaatselijke besturen een regionaal centrum vormen, dat een leidinggevende kracht (LGK) in dienst neemt. De LGK zou dan van het regionaal centrum de opdracht krijgen leiding te geven aan het werk van de beroepskrachten. De plaatselijke besturen zouden de in hun dienst zijnde maatschappelijk werkers opdracht geven deze leiding te aanvaarden. Op de functie en taken die deze besturen voorts zouden hebben, wordt niet ingegaan.

Naar onze indruk komen er in de Humantias-brochure 'Uitzicht' meer voor- en nadelen van verschillende organisatorische mogelijkheden en de taken van regionale en lokale kaders duidelijker aan de orde.
In zijn coreferaat stelt Stalpers terecht, dat 'schaalvergroting' een nieuw toverwoord is geworden en dat er voor gewaakt moet worden het niet te gebruiken ter oplossing van problemen waarvoor het geen oplossing biedt. Hij noemt b.v. het berbeteren van de image van het maatschappelijk werk.
Een grote instelling kan een zodanig moloch-karakter hebben, dat zij aversie opwekt. Zij behoeft niet dichter bij de mensen te staan dan een kleine. Bestuurlijk b.v. zijn er immers minder mensen bij betrokken.

'Misschien moet men daarom hier en daar tot schaalverkleining overgaan voor bepaalde werksoorten of werkvormen. Het gaat er dus om voor die functies en subfuncties telkens de schaal te kiezen welke daarvoor de meest geëigende is.' (blz. 71).

Stalpers gaat verder vooral in op functionele schaalvergroting. Hij noemt vijf redenen voor schaalvergroting. Hij wijst er daarbij gelukkig op dat sommige daarvan aanleiding zullen geven tot schaalvergroting op het uitvoerend vlak, andere op het beleidsvlak.

Opmerkelijk is het coreferaat van aalmoezenier Huybregts, die o.a. stelt:
'Wij hebben heel lang om de arme geroepen en hem bewust laten bestaan, omdat wij charitas wilden plegen.' (blz. 82).
'Zodra ik "maatschappelijk werk" stel, kan de motivatie (of in scholastieke termen: de formele oorzaak) wel uit christelijke overtuiging voortkomen, maar met de praktijk ervan hoeft zich niet allereerst de kerk of de "gelovige" meer te belasten. Het is immers een zaak van "de wereld" geworden!' (blz. 83).

' "Maatschappelijk werk" roept bij mij op het eerste gezicht op: uiterste integratie van levensbeschouwingen.' (blz. 83).

Mr. A. S. Frowijn behandelt de functionele schaalvergroting in de geestelijke gezondheidszorg.
In de reeds genoemde discussiepunten aan het slot van de brochure wordt een wezenlijk punt aangestipt, dat o.i. in de bijdragen te weinig aandacht kreeg, nl.:

'De vraag in hoeverre een algemeen instituut voor maatschappelijk werk feitelijk communicatie en interactie met groepen in de samenleving zal kunnen realiseren, als men de traditionele kaders binnen de eigen levensbeschouwelijke groepering niet meer als uitgangspunt kan nemen.'

Concluderend menen we, dat in deze brochure veel belangrijke zaken besproken worden, vaak op gedegen wijze, dat zij echter toch te weinig in onderlinge samenhang aan de orde gesteld worden. (b.v. wat hebben de sociale wetenschappen niet alleen over schaalvergroting in het algemeen te zeggen, maar ook over de communicatie-problematiek die in het juist genoemde vraagpunt aan de orde komt).
Prettig is, dat de preadviseurs veel literatuur en geraadpleegde stukken noemen.

R. A. E. ZIJLMAN

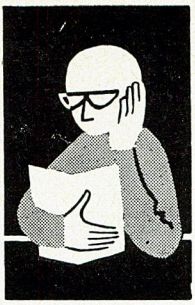

ONTVANGEN BOEKEN EN BOEKBESPREKINGEN

kennis en theorie omtrent het gezin

bulletin nr. 11 commissie onderzoek maatschappelijk werk (93 pagina's). staatsuitgeverij 's-gravenhage 1966.

Dit bulletin is bedoeld om tegemoet te komen aan de behoefte aan meer kennis en theoretisch inzicht met betrekking tot het gezin, nu er steeds meer gedacht wordt om het gezin in vele gevallen als cliënt te beschouwen en het als groep in de hulpverlening te betrekken.
De Commissie Onderzoek Maatschappelijk Werk wil dit bulletin daarom in het bijzonder aanbevelen in de aandacht van de docenten in de opleidingsinstituten die, op welke wijze dan ook, het gezin in hun onderricht behandelen.
Verder heeft de Commissie ook gedacht aan de leidinggevende kaders in het uitvoerend maatschappelijk werk die zich willen oriënteren over het gezin als mogelijk werkterrein voor hun hulpverlening.
Daarnaast hoopt de Commissie dat dit bulletin ook nuttig kan zijn voor diegenen die onderzoek doen op het terrein van de gezinsproblemen, waarmee het maatschappelijk werk geconfronteerd wordt.
Aan de totstandkoming van dit bulletin hebben velen op verschillende wijze meegewerkt, o.a. heeft een aantal leden van de afdeling Den Haag van de Nederlandse Bond van Maatschappelijk Werkers geholpen bij de gedachtenvorming over gezinsproblemen.
In het hoofdstuk 'Kennis omtrent het gezin' wordt behandeld:
Ontwikkeling van het gezinsonderzoek, Eenheid en verscheidenheid in gezinspatronen, Het westerse gezin, De functies van het gezin, De rollen van man en vrouw, De betekenis van de moeder voor het kind.
Het hoofdstuk 'Theorie omtrent het gezin' beschrijft in kort bestek een aantal theorieën, zoals de institutionele theorie en vervolgens de structureel-functionale, de huishoudkundige, de groepsdynamische, de interactionele, de situationele, de psychoanalytische, de transactionele e.a. theorieën. Daarna wordt aandacht besteed aan het toepassen van de theorieën in de praktijk.
Tot slot worden behandeld: achtergronden van gezinsproblemen met een voorbeeld, en structurering van het gegeven probleemveld (achtergronden, persoonlijke factoren, groepsfactoren).
Een slotwoord en een literatuurlijst besluiten deze voor de werkpraktijk waardevolle publikatie. P.A.

de duizendkunstenaar van lublin

door isaac bashevis singer, uitgave de arbeiderspers.

Dit boek speelt in het Polen van het einde der negentiende eeuw. Jasja Mazur is de rondreizende variété-artiest, die zich met zijn talloze trucs en toeren de faam

van duizendkunstenaar heeft veroverd. Hij heeft zijn orthodoxe joodse geloof verloren. Hij is een onvermoeibaar jager op vrouwen, geld en aardse genietingen. Zijn grote liefde is een oudere katholieke vrouw: de weduwe Emilia, die voor hem de femme fatale wordt. De duizendkunstenaar wil met haar trouwen en in Italië een nieuw leven beginnen. Om een en ander te financieren pleegt hij een inbraak. Na de mislukking daarvan stort zijn rijk snel ineen. Hij wordt achtervolgd door een reeks ongelukken, de vrouwen keren hem de rug toe. Eenzaam, gewond en geestelijk gekweld beleeft hij ten slotte een wederopstanding in een kleine synagoge. Hij gaat terug naar zijn vrouw in Lublin om een asceet, een prediker en een heilige te worden.
Het boek is bijzonder leuk geïllustreerd door Kurt Löb.
Van dezelfde uitgever:

jacopo heeft de tijd

door w. schipper, een kinderboek voor 10-jarigen en ouder (*f* 4,90).

Een avontuurlijk verhaal dat in Italië speelt en waarin de lezertjes tevens een excursie door een romantisch verleden maken.

waarheen? de opvoeding van het moeilijke kind

door prof. dr. a. chorus. uitgeverij de toorts, haarlem, *f* 6,50.

Van dezelfde uitgever:

leven in gezinsverband

door dr. m. zeldenrust-noordanus, *f* 7,50.

de onbetaalbare mens

door rosenstock-huessy.

Er verschijnen de laatste tijd nogal wat publikaties met betrekking tot de mens in relatie tot zijn omgeving, in dit geval in het bijzonder zijn arbeidsomgeving. Schrijver is van huis uit een socioloog — een typisch Amerikaans socioloog — die bovendien vanuit zijn levensvisie zich nogal sterk voelt aangetrokken tot het fenomeen 'mens.' Het probleem van de mens in relatie tot zijn arbeidsomgeving wordt dan ook nogal (te) sterk benaderd vanuit bovengenoemde opvatting, met het daaraan verbonden bezwaar dat het hier en daar wat irreëel is geworden. Nochtans is het een prettig leesbaar boek, dat echter weinig of geen nieuwe aspecten aanroert, tenzij men het eens is met de opvattingen van de schrijver. Ondanks onze goede wil hebben wij dat niet kunnen opbrengen.
Uitgave van. . .

Bij de Arbeiderspers verscheen een **'keuromnibus' van werk van Hans Werner Richter.** Het werk bevat 'Sporen in het zand,' 'Zij vielen uit Gods hand' en een aantal satiren onder de verzameltitel 'Het gevecht aan de beek.'

Gaarne noemen wij nog tot slot het november-1966-nummer van **'Maatschappelijk Welzijn,' een uitgave van de Stichting Katholiek Sociaal Tijdschrift,** dat gewijd is aan pastoraal opbouwwerk. Het is de moeite waard kennis te nemen van een toepassing van opbouwwerkmethoden op een terrein dat onze medewerkers meestal vreemd is.

DE NEDERLANDSE VERENIGING
VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK
HUMANITAS
GRONINGEN

roept sollicitanten op voor de functie van

Maatschappelijk werk(st)er

voor het algemeen maatschappelijk werk te Appingedam, Delfzijl, Haren en Winschoten (volledige of halve dagtaak).

Vereist: dipl. Soc. Academie of H.S.A. (of urg. opl volgend).

Geboden kan worden: salaris volgens rijksregeling, pensioenregeling, werkbegeleiding, desgew. supervisie, medewerking bij het vinden van woonruimte.

Nadere inlichtingen bij en sollicitaties te richten aan de maatsch. werk-adviseur, Parklaan 29b, Groningen. Tel. 05900-29980.

DE NEDERLANDSE VERENIGING
VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK
HUMANITAS
afdeling 't GOOI, voorheen de afdelingen Hilversum en Gooi-Noord, wenst over te gaan tot aanstelling van een

vierde maatschappelijk werk(st)er

voor het algemeen maatschappelijk werk.

De op het bureau van de afdeling werkzame beroepskrachten verlenen met name maatschappelijk werk-hulp aan cliënten uit de gemeenten Hilversum, Bussum en Naarden. De onderlinge taakverdeling vindt plaats op een basis van persoonlijke mogelijkheden en ervaring. De uitvoering van het werk geschiedt o.l.v. een maatschappelijk werkster met V.O.

Er bestaat in het bijzonder behoefte aan een CASE-WORKER MET RUIME ERVARING.

Minimaal vereist: diploma Sociale Academie. Salaris: afhankelijk van leeftijd en ervaring overeenkomstig de subsidienormen.

Inlichtingen te verkrijgen bij/sollicitaties te richten tot: mej. mr. H. van Amerongen, dir. gewest Noord-Holland, Zijlstraat 89", Haarlem, telefoon (02500)-15618.